

İslam Hukuku Açısından Aile Kurumunun Bekasını Sağlayan Etik ve Hukuki Kurallar

Seyyid Enes Kılıç | <https://orcid.org/0000-0003-1239-1574> | enes363312@hotmail.com

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri
Anabilim Dalı, Kahramanmaraş, Türkiye

Mustafa Akgöz | <https://orcid.org/0009-0004-1795-4270> | mumakgoz@gmail.com

Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Hukuku Ana Bilim Dalı, Ankara,
Türkiye

Öz

İnsanoğlunun doğduğu ve büyüdüğü en temel sosyal kurum olan aile, sağlam temellere dayandırılmalı ve sürdürülmelidir. Bu nedenle dini, hukuki ve ahlaki ilkelerin birbirine uyumlu bir şekilde olması gerekir. Aile kurumunun kurulma aşamasında ve sona ermesinde hukuk devreye girer. Hukuk kurallarıyla inşa edilen ailenin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi ise ahlak kurallarıyla mümkün hale gelir. İslam hukuku, evliliğin her aşamasını titizlikle düzenlemiş ve sağlam temeller üzerine inşa edilmesini amaçlamıştır. Bu düzenlemeler, İslam hukukunun iki önemli kaynağı olan Kur'an ve sünnette detaylı bir şekilde yer almaktadır. İslam hukuku açısından aile kurumunun bekasını sağlamak için etik ve hukuki kuralların birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Evlilik, çiftler arasında karşılıklı anlayış, saygı ve sevgi temelinde birlikteliği ifade eder. Ancak her ne kadar evlilik ömür boyu bir beraberlik olarak nitelendirilmiş olsa da zaman zaman çiftler arasında anlaşmazlıklar ve çatışmalar ortaya çıkabilir. İslam hukuku, bu tür durumlar için çözüm önerileri sunar ve evlilik birliğinin devamlılığını sağlamak için tedbirler alır.

İslam'da adalet, merhamet, sevgi ve saygı gibi temel etik değerlerle beraber hukuki değerler de bulunmaktadır. Tek taraflı veya çift taraflı nüfuz (eşlerin birbirine karşı görevlerini yerine getirmemesi) durumunda İslam hukuku aşamalı bir yaklaşım benimser. İlk olarak taraflara nasihat edilerek sorunların barışçıl yollarla çözülmesi teşvik edilir. Eğer nasihat yeterli olmazsa, eşlerin yataklarını ayırmaları önerilir, bu da geçici bir ayrılık olup tarafların durumlarını yeniden değerlendirmelerine ve uzlaşma yollarını düşünmelerine fırsat tanır. Sonrasında hâkim karı ve kocanın ailelerinden birer hakem tayin eder. Bu hakemler, eşler arasındaki anlaşmazlıkları çözmeye çalışır ve evliliğin devamını sağlamaya yönelik çaba sarf ederler. En son aşama olarak da İslam

hukukuna uygun olarak boşanma gerçekleştirilir. Bu aşamalı tedbirler evliliğin sürdürülmesini ve ailenin dağılmasını engelleyen bütüncül bir yaklaşımı yansıtır.

İslam hukukunun aile birliğinin devamına verdiği önemden dolayı Müslüman toplumlarında aile kurumunun bekası için hem etik hem de hukuki düzeyde çalışmalar yapılmalıdır. İşte bu çalışma İslam hukuku açısından aile kurumunun önemini vurgulamakta ve bu alandaki araştırmalara yeni bir bakış açısı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile Kurumu, Etik Değerler, Hukuki Kurallar, Ailenin Devamlılığı.

Atıf Bilgisi

Kılıç, Seyyid Enes & Akgöz, Mustafa (2024) İslam Hukuku Açısından Aile Kurumunun Bekasını Sağlayan Etik ve Hukuki Kurallar. *Aile Dergisi*, 2/1, 141-171.

<https://doi.org/10.70348/aile.2024.5>

Geliş Tarihi	27.05.2024
Kabul Tarihi	27.06.2024
Yayın Tarihi	30.06.2024
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Çalışmanın Tasarlanması: Seyyid Enes Kılıç (%50) – Mustafa Akgöz (%50) Veri Toplanması: Seyyid Enes Kılıç (%50) – Mustafa Akgöz (%50)
Yazar Katkıları	Veri Analizi: Seyyid Enes Kılıç (%50) – Mustafa Akgöz (%50) Makalenin Yazımı: Seyyid Enes Kılıç (%50) – Mustafa Akgöz (%50) Makale Gönderimi ve Revizyonu: Seyyid Enes Kılıç (%70) – Mustafa Akgöz (%30)
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
Etik Bildirim	dergi@isavak.org
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Ethical and Legal Rules Ensuring the Continuity of the Family Institution from the Perspective of Islamic Law

Seyyid Enes Kılıç | <https://orcid.org/0000-0003-1239-1574> | enes363312@hotmail.com

Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Institute of Social Sciences, Department of Basic Islamic Sciences, Kahramanmaraş, Türkiye

Mustafa Akgöz | <https://orcid.org/0009-0004-1795-4270> | mumakgoz@gmail.com

Ankara University , Institute of Social Sciences , Department of Islamic Law, Ankara, Türkiye

Abstract

The family, the most fundamental social institution where human beings are born and raised, must be grounded on solid foundations and sustained. Therefore, religious, legal, and ethical principles must be harmonized. Legal principles come into play during the establishment and dissolution of the family institution. While the establishment of the family with legal rules ensures its healthy continuation, it is made possible through moral principles. Islamic law meticulously regulates every stage of marriage and aims for its construction on solid foundations. These regulations are detailed in the two primary sources of Islamic law, the Qur'an and the Sunnah. From the perspective of Islamic law, preserving the family institution requires the combined consideration of ethical and legal principles. Marriage represents a partnership based on mutual understanding, respect, and love between spouses. However, even though marriage is characterized as a lifelong union, disagreements and conflicts can sometimes arise between spouses. Islamic law offers solutions for such situations and takes measures to ensure the continuity of the marital union.

In Islam, alongside fundamental ethical values such as justice, mercy, love, and respect, there are also legal values. In cases of unilateral or bilateral nushūz (the failure of spouses to fulfill their duties to each other), Islamic law adopts a gradual approach. Firstly, the parties are advised to resolve their issues peacefully. If advice is not sufficient, it is recommended that the spouses separate their beds, a temporary separation that allows the parties to reassess their situation and consider reconciliation. Subsequently, the judge appoints one arbitrator from each spouse's family. These arbitrators attempt to resolve the disputes between the spouses and strive to maintain the marriage. As a last resort, divorce is carried out in accordance with Islamic law. These gradual measures reflect a holistic approach that aims to sustain the marriage and prevent the family's dissolution.

Due to the importance that Islamic law places on the continuity of the family unit, efforts must be made at both ethical and legal levels to preserve the family institution in Muslim societies.

This study underscores the significance of the family institution from the perspective of Islamic law and provides a new perspective on research in this field.

Keywords: Family Institution, Ethical Values, Legal Rules, Continuity of the Family.

Citation

Kılıç, Seyyid Enes & Akgöz, Mustafa (2024). Ethical and Legal Rules Ensuring the Continuity of the Family Institution from the Perspective of Islamic Law. *Aile Journal*, 2/1, 141-171.

<https://doi.org/10.70348/aile.2024.5>

Date of Submission	27.05.2024
Date of Acceptance	27.06.2024
Date of Publication	30.06.2024
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Author Contribution	Conceiving the Study: Seyyid Enes Kılıç (%50) – Mustafa Akgöz (%50) Data Collection: Seyyid Enes Kılıç (%50) – Mustafa Akgöz (%50) Data Analysis: Seyyid Enes Kılıç (%50) – Mustafa Akgöz (%50) Writing up: Seyyid Enes Kılıç (%50) – Mustafa Akgöz (%50) Submission and Revision: Seyyid Enes Kılıç (%70) – Mustafa Akgöz (%30)
Plagiarism Checks	Yes - Turnitin
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	dergi@isavak.org
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Giriş

Bu çalışma, İslam hukuku açısından aile kurumunun sürdürülebilirliğini sağlayan etik ve hukuki kuralları incelemeyi amaçlamaktadır. İslam'ın aile yapısına verdiği önem ve bu yapının korunması için öngördüğü etik ve hukuki düzenlemeler, kapsamlı bir analizle ele alınacaktır. Aile, İslam toplumlarında merkezi bir kurum olarak kabul edilir ve İslam hukuku, aile içi ilişkileri düzenleyen geniş kapsamlı normlar sunar. Bu çalışmada, İslam hukukunun aileye yaklaşımı, etik ve hukuki boyutlarıyla değerlendirilecek ve bu kuralların aile kurumunun devamlılığı üzerindeki etkileri analiz edilecektir. Çalışma, mevcut literatüre katkı sağlamayı ve aile hukuku konusundaki akademik tartışmaları derinleştirmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, İslam hukuku çerçevesinde aile içi ilişkilerin düzenlenmesi konusundaki teorik ve pratik uygulamalar arasındaki bağlantıları da ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmada kullanılan yöntemler arasında kapsamlı literatür taraması, İslam hukuku kaynaklarının derinlemesine incelenmesi ve analizi yer almaktadır. İslam hukukuna dair klasik ve çağdaş kaynaklar sistematik olarak gözden geçirilmiş, ayrıca güncel akademik makaleler ve kitaplar da taramaya dahil edilmiştir. Bulguların analizi, İslam hukukunun aileye yaklaşımını, etik ve hukuki prensiplerini ve bu prensiplerin aile kurumunun sürdürülebilirliği üzerindeki etkilerini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma, aile içindeki sevgi, saygı ve sorumluluk paylaşımının, İslam hukukunun belirlediği etik ve hukuki prensipler çerçevesinde nasıl şekillendiğini ve bu prensiplerin aile kurumunun bekası üzerindeki rolünü incelemektedir. Bu çalışma, İslam hukukunun aile kurumuna verdiği önemini ortaya koyarken, hukukî çerçeve içerisinde aile içindeki bireylerin haklarını ve sorumluluklarını nasıl belirlediğini de açıklamaktadır.

İslam hukuku, aile kurumunu korumaya yönelik detaylı düzenlemeler içerir ve bu düzenlemeler aile içi ilişkilerde adil ve dengeli bir ortamın sağlanmasını hedefler. Bununla beraber aile içi etik değerlere de büyük önem verir. İslam, aile üyelerinin birbirlerine karşı sevgi ve saygı ile davranmalarını, birbirlerinin haklarına saygı göstermelerini ve sorunları barışçıl bir şekilde çözmelerini öğütler. İslam hukuku, aile içi ilişkilerde etik ve hukuki değerleri temel alarak evlilik, boşanma, miras gibi konularda detaylı düzenlemeler sunar ve aile yapısının bekasını sağlamak için adil ve dengeli çözümler önerir.

1. Aile Kavramının İncelenmesi ve Aile Kurumunun Önemi

1.1. Aile Kavramı

İslam dininin önemle üzerinde durduğu ve muhafazası hususunda -gerektiği takdirde- cezâî müeyyide uyguladığı ve zarûrât-ı hamse olarak adlandırdığı beş temel esastan biri de neslin ve aile hayatının muhafazasıdır. Bu nedenle toplumsal hayatın sağlam bir şekilde devamını sağlamak ancak aile kurumunu ayakta tutmakla ve devamını sağlamakla mümkün olacaktır. Bu gerçeklikten dolayıdır ki, Kur'an'da "O, (senin yanından) ayrılınca yeryüzünde bozgunculuk yapmaya, ekin ve nesli yok etmeye çalışır..." (Bakara, 2/205) buyrulurken aile hayatını bozmak isteyenlere karşı hazırlıklı olunması istenmektedir. (Uludağ, 2013, s. 157).

İnsanın yaratılıştan getirdiği fitratı gereği cinsi ihtiyaç ve arzularını helal yoldan karşılanması İslam'da buyrulmuş ve bu konuda bazı düzenlemelerde bulunmuştur. Bundan dolayı aile hayatını tehdit eden zina, eşcinsellik ve buna benzer sapkın fikir ve ideolojilere karşı bazı müeyyideler belirlemekten de geri durmamıştır. Böylece İslam, bu fitri ihtiyacı karşılamak için meşru yol olan nikahlanmayı teşvik etmiştir. (Komisyon, 2006, c. II/124-125; Karaman vd., 2006, c. V/522) Aile hayatının ilk öncülü olan nikah kavramını tanımlamak konumuzun vuzuha kavuşması açısından önem arz etmektedir.

Sözlükte, nikah "bir şeyi diğerine katmak, bir araya getirmek, toplamak, cinsi ilişkide bulunmak" gibi anlamlara gelmektedir. (es-Serahsî, t.y., c. IV/192; eş-Şirbînî, 1415, c. IV/200-201; el-Mevsılî, 2012, c. III/81-82) Hukuki bir kavram olarak ise "kadın ve erkeğin belli şartlar dahilinde bir araya gelmesidir." (eş-Şirbînî, 1415, c. IV/200; el-Mevsılî, 2012, c. III/81) Son dönem İslam hukukçularından M. Ebû Zehra ise, "karı kocanın birlikte yaşamasına ve yardımlaşmasına meşru bir tarzda imkan sağlayan, her iki tarafa hak ve görevler yükleyen akit" olarak tanımlamıştır. (Ebû Zehra, 1377, s. 17).

İslam aile hukukuna göre ailenin ve aile kavramının ilk oluşumu için hukukun öngördüğü meşru bir nikahın olması gerekir. Aksi halde aile kavramından bahsetmek söz konusu değildir. Bundan dolayıdır ki, aile kurumunun ilk adımı olan nikah hakkında "Sizden bekar olanları, kölelerinizden ve cariyelerinizden durumu uygun olanları evlendirin" (Nûr, 24/32) ve yine evlenilmesi helal olan kadınlarla nikahın meşru kılındığının (Nisâ, 4/3) buyrulması konunun

hassasiyetini göstermektedir. Hz. Peygamber de bu konuda teşvikte bulunarak kıyamet gününde ümmetinin çokluğuyla övüneceğini haber vermiştir (Ebû Dâvûd, 2012, Nikâh, 3; İbn Mâce, t.y., Nikâh, 1). Aile kurumunun temelini sağlam olması açısından fakihler nikahsız bir yaşamın asla mümkün olamayacağını, bu yüzden aile kavramının oluşumu için nikahın meşru ve müstehap bir akit olması hususunda icmada bulunmuşlar, (es-Serahsî, t.y., c. IV/193; el-Mevsilî, 2012, c. III/82; Ebû Zehra, 1377, ss. 18-25) ancak bu konuda Zâhirîler Kitab ve sünnetteki delillerin açık ifadelerine bakarak farz olduğu hükmünü koymuşlardır. (es-Serahsî, t.y., c. IV/193).

1.2. Aile Kurumunun Bireysel ve Toplumsal Açından Önemi

İslam dini, aile kurumunu toplumun vazgeçilmez bir kurumu olarak görmüş ve aileyi tehdit eden unsurlara karşı gereken tedbirleri almıştır. Bu itibarla öncelikle aile kurmayı ayetlerle ve Nebvî hadislerle teşvik etmiştir. Bu konuda fakihler, bireysel yaşantısının gereksiniminden kaynaklı olarak bireyin gayri meşru yollarla cinsi ihtiyacını gidermesinin kesinlikle yasak olduğunu eğer böyle bir durum söz konusu ise evlenmesinin vacip olacağını kabul etmişlerdir. Diğer taraftan kişinin evliliğinde eşine karşı görevlerinin de olduğunu, bunları yapmayarak -fakihlerin zulüm olarak adlandırdığı- bazı davranışlarda bulunacağı endişesi taşıması halinde bu kişinin evlenmesini mekruh olarak görmüşlerdir. Esasında bu şekilde hüküm verilmesi öncelikle bireyin kendisini maddi ve manevi kurlardan korumaktadır. Nitekim İslam dininin amacının da bu olduğu bir gerçekliktir. Böylece toplumun zina fiili gibi suçlarla bozulmasının önüne geçmek ancak evlilik gibi bir kurumu dinî yükümlülüklerle desteklemekle olacaktır. Bu şekilde iffetli bireylerden oluşan bir nesil sağlam bir toplumun temelini oluşturabilir. Bireyin evliliği halinde zulümde bulunacağından endişesi olması halinde evliliğin toplumsal faydalarından ziyade karşı cinsin hak ve hukukunu ihlal edeceğinden dolayı Hanefiler, cumhur-u ulemanın hilafına haram olarak değil de mekruh olacağını kabul etmişlerdir. (el-Mevsilî, 2012, c. III/82; Ebû Zehra, 1377, ss. 17-25; Aydın, 2001, ss. 271-272).

Fakihlerin de bu derece hassas olarak nikah konusuna eğilmeleri toplumun en küçük yapı taşlarından olan ailenin ne kadar sağlam olursa o kadar toplumun sağlam temeller üzerinde yükseleceğini haber veren Nebvî uyarılardan kaynaklıdır. Bunun için neslin bozulmasını engellemek ve temiz bir toplumu oluşturmanın gerekleri neyse bunu gerçekleştirmek için uğraş vermişlerdir.

Nitekim bunun örneğini Hz. Peygamber'in yaşadığı döneme baktığımızda görmekteyiz. Aile kurmayı teşvik eden ancak buna güç yetiremeyen gençler gördüğünde de oruç tutmasını emreden Hz. Peygamber buna rağmen aileye zarar veren her türlü cinsi sapkınlıkları da cezalandırma yoluna gitmiştir. Bu davranışının altında yatan sebeplerden bir tanesi de ailevi ve toplumsal hayatın fesadını önleme düşüncesinin bir eseridir, diyebiliriz. Bu da onun aileye ve topluma ne kadar önem verdiğini göstermektedir. (Ebû Zehra, 1377, ss. 17-21; Abdülhamîd, 2017, ss. 11-12; Komisyon, 2006, c. II/196) Nitekim ağır bir ceza olan zina suçunu işleyen failleri cezalandırması (Ebu Davud, Hudûd, 23, 24, 25, 26, 27, 28) da ailenin ve toplumun düzenini bozmaya yönelik fiillerin ne denli büyük suçlar olduğunu göstermektedir. (es-Serahsî, t.y., c. IX/36-37).

İslam'ın öngördüğü meşru bir evlilik, eşlerin helal olan bir tarzda fitri ihtiyaçlarını karşılamasını ve birbirlerine zorlu dünya hayatına karşı destek olmalarını salık verir. Bu konuda “Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de O'nun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir.” (Rûm, 30/21) buyrulması konumuzu açıklaması açısından örneklik teşkil etmektedir. Böylece eşler fitri ihtiyaçları ile maddi ve manevi huzuru elde etmiş olurlar. Bu şekildeki bir ailevi birliktelik tarih boyunca birçok kültür ve medeniyette kendisine yer bulmuştur. İslam, aile kurumunun devamlılığını sağlamak ve toplumun sağlıklı nesiller üzerinde sürdürülebilirliğini temin etmek amacıyla, taraflara belirli görevler yükleyerek bu durumu meşru bir çerçeve içine oturtmuştur. Bu bağlamda, İslam hukuku, hem ahlaki hem de hukuki kurallar koyarak aile içi düzeni ve uyumu teşvik eder. (Komisyon, 2006, c. II/195-196).

2. Aile Birliğinin Korunması

Tarihte yaşayan birçok kültür ve medeniyette aile kurumuna rastlanmaktadır. Ailenin bu şekilde yaygınlık kazanması da insani ilişkilerin varlığını ve toplumsal yapının ailelerden müteşekkil olduğunu göstermektedir. Bu yapı geniş ve çekirdek aile olarak varlığını devam ettirmiş ve hiçbir zaman sosyal yapıda varlığını kaybetmemiştir. Nitekim Yahudilikte ve Hristiyanlıkta, Roma Dönemi, Arap ve Türk devletlerinde aile kurumu varlığını hep devam ettirmiştir.

Yahudilik ve Hristiyanlık aileyi dini bir kurum olarak kabul etmişken, İslam ile birlikte aile tamamen dinî bir kurum olarak vafedilmemiş, ancak dinî açıdan desteklenerek bireylerin aile hayatı kurmaları yönünde ayet (Nûr, 24/32; Nisâ,

4/3) ve hadislerle (Ebu Davud, Nikâh, 3; İbn Mâce, Nikâh, 1) teşvikte bulunulmuştur.(Aydın, 1989, ss. 196-199; Uludağ, 2013, ss. 158-159) Böylece aile içinde sağlıklı bireylerin yetişmesini ve toplumsal hayatın maddi ve manevi kötülüklerden uzak kalarak devamını desteklemiş ve aile birliğinin sağlam olmasıyla da nesillerin bozulmasını önlemek ve toplumsal yapıyı korumak istemiştir. Nitekim ailenin kurulmasından sonra bu yapıya karşı işlenecek olan suçlara karşılık hukuki kurallar koyması İslam'ın bu kuruma ne kadar değer verdiği bir göstergesidir.(Uludağ, 2013, ss. 156-161; Komisyon, 2006, c. II/196-197).

2.1. İslam'ın Evlilik Birliğinin Devamına Verdiği Önem

İslam, bireyleri evlilik ile aile kurumunu kurmaya teşvik eder ve bunu yaparken de evliliğin hikmetlerinden bahseder (Nisâ, 4/3; Nahl, 16/72; Rûm, 30/21). Böylece evlilik ile kurulan ilişkiler sağlam temeller üzerine oturmuş ve her iki cins de kendilerini kötü hasletlerden korumuş, bilhassa kadının nafakası sağlanmak suretiyle hukuki bir hak da elde edilmiş olmaktadır. Evlilik ile bireyler yaşamları boyunca karşılıklı birtakım haklara da sahip olmuşlardır.(Komisyon, 2006, c. II/196-197).

İslam dini evliliğe hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önem vermiştir. Evlilik bireylerin maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamının yanı sıra, neslin devamı ve ahlaki değerlerin korunması açısından kritik bir rol oynar. Neslin çoğalması da ancak nikah yoluyla gerçekleşmekte ve nikah neseplerin karışmasını engelleyerek neslin bozulmasına mani olmaktadır. Dolayısıyla kadının korunması ve nafaka hakkının yanında çocuğun bakımı ve nafakasını da baba üzerine yükleyerek neslin muhafazasını gerçekleştirmeye çalışmıştır. Neslin muhafazasını öngören bazı fakihler de evliliğin nfile ibadet etmek için inzivaya çekilmekten daha faziletli bir iş olduğunu söyleyerek evliliğin önemini belirtmişlerdir. Hz. Ömer de “Herhangi bir genç evlendiği takdirde dininin üçte ikisini muhafaza etmiş olur, geri kalan üçte birlik bölümü muhafaza için Allah'tan korksun. Bu nedenle evlenmek onun için daha hayırlıdır” sözüyle evlenmeye ve evlilik birliğinin devamına dikkatleri çekmiştir.(es-Serahsî, t.y., c. IV/193-194).

3. İslam Hukuku Açısında Ailenin Kurumunun Bekasını Sağlayan Etik Kurallar

3.1. Sadakat ve Güvenin Eşler Arasındaki Rolü

Ahlakın korunması, İslam'ın en önde gelen temel hedeflerinden biridir. Bu da ancak sadakat ve güvenin var olması ile mümkün hale gelir. Sadakat ve güven kavramları, tüm insanlar için uyulması gereken ahlaki unsurlar olmakla beraber aile içinde eşler açısından daha da önemlidir. İslam aile hukukuna göre eşler arasındaki sadakat ve güven evlilik birliğinin temel taşlarıdır. (Karaman, 2015, s. 397; Topbaş, 2016, s. 89).

Sadakat, eşlerin birbirlerine olan güvenini ve bağlılığını ifade eder ve insanlığın büyük önem attığı evlilik kurumunda eşler tarafından özenle korunması gereken dini ve ahlaki bir ilke olarak görülür. Bu kavramı eşlerin birbirlerine asla yalan söylememeleri ve doğruluklarına tanıklık etmeleri olarak da değerlendirmek mümkündür. Bu bağlamda sadakat, yalnızca eşlerin birbirine bağlılığını ve güvenini ifade etmekle kalmaz, aynı zamanda evlilik ilişkisi içerisinde mutlak bir dürüstlüğü ve şeffaflığı gerektirir. Evlilik birliğinde saadet ve mutluluk, ancak eşlerin birbirine olan sadakatiyle mümkündür. (Acar, 2019, s. 45; Cin, 1974, ss. 188-189) Eşlerin sadakat konusunda beklenen hassasiyeti göstermemelerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan aldatma, karşılıklı güven kaybına ve aile birliğinin bozulmasına neden olur. bundan dolayı evlilik birliğinde karı ve koca, birbirlerine tam bir sadakat göstermekle yükümlüdürler. (Kahveci, 2019, s. 129).

Ailede güven, mutluluğun temeli olup eşlerin birbirlerine samimi bir şekilde inanmasını ve gönülden bağlılıklarını ifade eder. Eşlerin birbirlerine verdikleri sözü tutmaları, bu güven ve sadakatin korunmasında kritik bir rol oynar. Eşlerin birbirine sadık kalmaları güven duygusunu pekiştirir ve aile içinde ki huzurun sağlanmasına yardımcı olur. Sözlerin yerine getirilmemesi ise eşler arasında güvensizlik ve çatışmalara yol açarak evlilik birliğini zedeler. İslam dini de eşlerin birbirlerine her zaman dürüst olmasını ve verdikleri sözleri yerine getirmesini hem ahlaki hem de dini bir yükümlülük olarak görür.

Sonuç olarak aile kurumunun devamı için öncelikli unsurlar sadakat ve güvendir. Bu kavramların aile içerisindeki yokluğu hem eşleri hem de çocukları olumsuz yönde etkiler. Sadakat ve güveni sadece kadınlardan beklemek doğru

olmayıp erkekler de eşlerine karşı sadakatle sorumlu tutulmuşlardır. Nitekim Kur'an, sadakat ve güven konusunda kadın-erkek ayrımı yapmamıştır. Bu bağlamda aile içinde sadakat ve güvenin tesis edilmesi, sağlıklı ve huzurlu bir toplumun oluşumunda hayati bir öneme sahiptir.

3.2. Rahmet ve Meveddetin Aile İlişkilerindeki Yeri

Yeryüzünün en köklü kurumu olan aile, insanlık tarihiyle yaşıt ve Allah'ın insanoğluna ikramıdır. Kur'an-ı Kerim, "Allah'ın varlığının ve kudretinin işaretlerinden biri de kendi türünüzden eşler yaratmış olması ve bu eşler arasında sevgi ve merhamet var etmesidir ki onlarla huzur bulasınız." (Rûm, 30/21) ayetiyle bu hakikate dikkat çekmektedir. Bu ayet, ailenin merkezine yerleştirilen iki esasın, meveddet (karşılık beklemezsizin sunulan sevgi) ve merhamet olduğunu vurgular. İnsan, dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren sükûna ermenin ve güven duygusunu derinden hissetmenin adını ailede bulur (Karaman, 2015, s. 267; Yaman, 1999, s. 16).

İslam'ın başlıca amaçlarından biri de insanların dünya hayatında mutluluğa erişmelerini sağlamaktır. Bu mutluluğun temel kaynağı ise şüphesiz aile kurumudur. Aile, barınma ve bakım gibi fiziki, sevgi ve şefkat gibi duygusal, eğitim gibi sosyal ihtiyaçları karşılaması sebebiyle toplumun aynası gibidir.(Buladı, 2013, s. 60) Dolayısıyla, bir toplumda görülen olumlu ve olumsuz tüm özellikleri, o toplumu meydana getiren ailelerde de bulmak mümkündür. Ailelerde en sık rastlanan nitelikler, bir toplumun en karakteristik vasıfları olarak ortaya çıkmaktadır.

Evlilik, karşılıklı sevgi, saygı ve fedakârlığı gerektiren bir ilişkidir. Eşler, evlilik birliğini devamını sağlamak ve aile içi huzuru sürdürmek için çaba göstermekle yükümlüdürler. Evlilikteki mutluluk ve huzur, eşlerin birlikte çalışması ve birbirlerine olan bağlılıklarıyla sağlanır.(Kahveci, 2019, s. 130) Cinsel yakınlık da bu mutluluk ve huzurun temel unsurlarından biridir. Her iki tarafın da bu ilişkiye önem vermesi, evlilik birliğinin sağlıklı ve dengeli bir şekilde devam etmesini sağlar. Bu nedenle, evlilikte mutluluk ve huzurun korunması, eşlerin birlikte sorumluluk alması ve birbirlerine olan bağlılıklarını sürdürmeleriyle mümkündür.

Kur'an, kadın ve erkeğin birbiri için örtü olduğunu vurgulamaktadır. (Bakara, 2/187) Birbiri için örtü olan iki farklı cinsiyetin bir araya gelerek oluşturduğu

evlilik bağına ise “misak-ı ğaliz” (sağlam söz) (Nisa,4/21) olarak tanımlar.(Köse, 2017, s. 65) Kur'an'ın tamamına bir bütün olarak bakıldığında, bu bağı rahmet, meveddet ve devamlılık üzere kurulması gerektiği anlaşılmaktadır. Meveddet muhabbetin pratiğidir, insanın ruhî yönünü beslediği gibi yeryüzünde neslinin devam etmesine de vesile olmaktadır.(Bayraktar Karahan, 2019, s. 41) İslam'ın aileye verdiği önem ve aile içindeki ilişkilerin sevgi ve merhamet üzerine kurulması gerektiği vurgusu, toplumsal huzurun ve istikrarın sağlanması açısından kritik bir öneme sahiptir. Eşler arasındaki meveddet ve merhamet hem bireysel mutluluğun hem de sağlıklı bir toplum yapısının temelini oluşturmaktadır. Bu değerlerin yaşatılması ve korunması, aile içindeki ilişkilerin sağlam temellere oturmasını ve aile kurumunun devamlılığını sağlar.

Allah'ın insanların kalbine özel olarak yerleştirdiği merhamet, bir zayıflık veya zaaf değil, son derece kıymetli ve insani bir duygudur. Merhameti etkileyen duygu ise muhabbetir. Kişi, muhabbet duyduğu eşine zarar gelmesini istemez. Dolayısıyla merhamet duygusu eşler için ekmek ve su gibi ihtiyaç duyulan bir değerdir. Evlilikte merhamet ve sevgi aile birliğinin sağlıklı bir şekilde devamı için esastır. “Sizin en hayırlınız, ailesine karşı en hayırlı olanınızdır. Ben de aileme karşı en hayırlı olanınıyım” (İbn Mâce, Nikah, 50) hadisi de bu durumu ifade etmektedir. Evlilikte eşler, güçlerini merhametten alırlar. Fiziksel veya ekonomik olarak güçlü olmak, kişiyi nefsanî duygularını tatmin etmeye yönlendirmemelidir. Sahip olunan güç, aile içi şiddete değil, dışarıdan gelen şiddete karşı koruyucu bir güç olarak kullanılmalıdır.

İslam dini, insan neslinin devamı için evlilik ilişkisinin temellerinin sevgi ve şefkat üzerine kurulmasını tavsiye etmektedir. Sevgi ve şefkatin karı-koca ilişkisinin özü olması, evlilik kurumundan beklenen toplumsal ve kültürel amaçların tam olarak gerçekleşmesi için zorunludur. Bu şekilde rahatlık ve huzura kavuşan, istikrar ve güven bulan eşler aile birliğini sürdürebileceklerdir. Kur'an'ın metoduna ve kullandığı üslubuna baktığımızda İslam'ın evlilik ilişkisinin temelini sevgi ve merhametin oluşturduğunu, karı-koca olan her bireyin diğeri yanında huzur ve güven bulacağına işaret ettiğini görürüz. Nitekim Kur'an'da geçen ayetleri inceleyerek konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayabiliriz.

“Huzura kavuşmanız için size kendi cinsinizden eşler yaratıp da aranızda sevgi ve merhameti peyda etmesi O'nun varlığının delillerindendir. Doğrusu bunda iyi düşünenler için deliller vardır.” (Rum, 30/21).

“Sizi tek bir nefisten yaratan, gönlü ısınsın diye ondan eşini var eden de O'dur.” (Araf, 7/189).

“Onlar sizin için bir elbise, siz de onlar için bir elbisesiniz.” (Bakara 2/187).

Zikrettiğimiz bu ayetler de eşlerin birbirleri için elbiseye benzetilmesi, aralarındaki evlilik ilişkisinin manevi açıdan vücutla elbisenin ilişkisi gibi olmasından kaynaklıdır. Eşlerin birbirlerine elbise olması, onların kalpleri ve ruhlarının iyice kaynaşarak her bir eşin diğer eşi örtmesi, kişiliğine zarar verecek dış etkenlerden korumasıdır. Eşler, sevgi ve merhamet içinde, karşılıklı saygı ve güven ortamında yaşamalı, sorumluluklarını üstlenerek birbirlerinin haklarını ihlal etmekten sakınmalıdır. Ailede sevgi ve merhametin yitirilmesi, evliliği işlevsiz hale getirecektir.(Mevdudî, 2013, s. 21).

Sonuç olarak İslam'da evlilik ilişkisi, sevgi, şefkat ve merhamet temelleri üzerine kuruludur. Bu temeller karı-koca arasındaki manevi bağı güçlendirmekte ve aile birliğinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Eşlerin birbirlerine “elbise” olmaları, koruma, örtme ve destek olma gibi temel unsurları içermektedir. Bu bağlamda İslam, evlilik ilişkisini sadece fiziksel bir birliktelik olarak değil, aynı zamanda derin bir manevi ve duygusal ortaklık olarak tanımlamaktadır. İslam'ın evlilik kurumuna yüklediği bu anlam, evliliklerin sadece bireysel mutluluğu değil, aynı zamanda toplumsal barış ve huzuru da hedefleyen bir yapı olarak görülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

3.3. İffet ve Mahremiyet İlkelerinin Aile İlişkilerindeki Önemi

İslam dini insan neslinin doğal ihtiyaçlarını, özellikle cinsellikle ilgili olanları, belli ölçülerde düzenleyerek zinanın ve iffetsizliğin önlenmesiyle toplumun ahlaki bütünlüğünü korumayı amaçlar. Kur'an-ı Kerim, evliliği "el-ihsan"(Maide, 5/5) kavramıyla tanımlar. Bu kavramın kökünde yer alan kale anlamı evliliği içinde korunmayı ifade eden bir yapı olarak nitelendirir.(Dağcı, 2000, ss. 546-548).

İffet kavramı, sadece kadınlara özgü bir durum değildir hem erkekler hem de kadınlar için geçerlidir. Kur'an'da ifade edildiği üzere, müminlerin gözlerini haramdan sakınmaları ve iffetlerini korumaları gerekmektedir. (Nisa,4/30) Evlilik, ahlaki değerleri koruyarak toplumun ahlaki yapısını sağlam tutmayı amaçlar. İffet kavramı, her iki cinsin de haramdan kaçınarak temiz ve ahlaki bir yaşam sürmeleri gerektiğini belirtir. Bu nedenle evlilik kurumu, bireylerin

ahlaki değerlerini koruyarak toplumun genel ahlaki yapısının sağlam kalmasına yardımcı olur.(Yaman, 2021, s. 119)

İffet kavramıyla alakalı olan diğer bir konu da tesettürdür. Tesettür kavramı, sadece kadınlar için değil, aynı zamanda erkekler için de önemlidir. Tesettür, her iki cins için de Allah'a karşı saygının ve ahlaki bütünlüğün bir ifadesi olarak değerlendirilir. Bu bağlamda, erkeklerin de tesettüre riayet etmeleri gerektiği ve bu kavramın sadece kadınlarla sınırlı olmadığı vurgulanmalıdır. (el-Behiy, 1998, s. 272) Ayrıca, toplumda ahlaki değerlerin korunması ve cinsel kimliğin saygı görmesi açısından tesettürün önemi her iki cins için de eşit düzeyde vurgulanmalıdır. Ailede iffet ve mahremiyetin sağlanması, aile bireylerinin birbirlerine sevgi ve saygı göstermeleriyle yakından ilişkilidir. Ayrıca kadın ve erkeğin aile içinde rollerini ve sorumluluklarını yerine getirmesi, iffet ve mahremiyet bilincinin ailede sağlam bir şekilde tesis edilmesine de katkı sağlar. (Hatipoğlu, 1999, s. 27). Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de geçen bazı ayetler, iffet ve mahremiyet konusunda Müslümanlara rehberlik etmektedir:

- “Mümin erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar ve iffetlerini korusunlar. Bu, onlar için daha arındırıcıdır. Allah onların bütün yaptıklarından haberdardır.” (Nur, 4/30).

- “Evli kadınlarla evlenmeniz de haram kılındı, Maliki bulunduğunuz cariyeler müstesna; bunlar Allah'ın üzerinize farz kıldığı hükümlerdir. Bunlardan başkasını, zinadan kaçınıp iffetli olarak, mallarınızla istemeniz size helal kılındı. Onlardan faydalandığınıza mukabil, kararlaştırılmış olan mehirlerini verin. Kararlaştırıldan başka, karşılıklı hoşnut olduğunuz hususta size bir sorumluluk yoktur. Allah Bilendir, Hakimdir.” (Nisa, 4/24).

Bu ayetler, müminlere iffet ve mahremiyet konusunda rehberlik etmekte ve ahlaki bir yaşam sürmelerine yönelik talimatlar içermektedir. Evlilik, bireylerin ahlaki değerlerini muhafaza etmelerini sağlayan bir kale görevi görmektedir. İslam, iffeti koruyarak toplumun ahlaki yapısını sağlam tutmayı amaçlar. İffet kavramı hem kadınlar hem de erkekler için geçerli olup, her iki cinsin de gözlerini haramdan sakınarak ve iffetlerini koruyarak temiz ve ahlaki bir yaşam sürmeleri gerektiğini belirtir. Bu şekilde iffetin hakim olduğu bir evlilik kurumu bireylerin ahlaki değerlerini koruyarak toplumun genel ahlaki yapısının sağlam kalmasını sağlar.(Çağrı, 2000, s. 506).

Aile içerisinde önemli olan diğer bir husus ise mahremiyettir. Hz. Peygamber'in ifadesine göre, aile içinde sır tutmanın ve mahremiyeti korumanın önemi vurgulanmaktadır. Kıyamet gününde, Allah'ın en çok önem verdiği emanetin, karı-koca arasındaki sır olduğu belirtilmektedir. Karı ile koca birbirleriyle içli dışlı olduktan sonra hanımının sırlarını erkeğin etrafa yayması büyük bir ihanet olarak kabul edilir. (Ebu Davud, Edeb,37) Bu ifade aile içindeki güvenin ve mahremiyetin ne kadar kıymetli olduğunu ortaya koymaktadır.

Günümüzde ise televizyon ekranları, sosyal medya platformları, sanal ağlar ve çeşitli mekânlar, mahremiyetin ve sırların korunmasını zorlayan bir ortam oluşturmaktadır. Birçok kişi, aile içerisinde konuşmaya çekindiği konuları hiçbir çekince gözetmeksizin geniş kitlelerle paylaşabilmektedir. Bu durum, aile içi güvenin ve mahremiyetin erozyona uğramasıyla sonuçlanmaktadır. (Kütükoğlu, 2019, s. 94).

Bu nedenle Hz. Peygamber'in vurguladığı gibi, aile içinde sır tutma ve mahremiyeti koruma önemlidir. Aile fertleri arasındaki güven ve saygı ortamının devamı için özel konuların gizli tutulması gerekmektedir. Aile içi iletişimde mahremiyetin ve sırların korunması, aile birliğinin ve toplumsal huzurun sağlanması açısından büyük bir önem taşımaktadır.

3.4. Hataların Affedilmesi ve Ailevi İlişkilerin Onarılması

Hataların affedilmesi, evlilik ilişkisin de önemli bir unsurdur ve bu konu, insan ilişkilerinin sürdürülebilirliği açısından incelenmesi gereken bir konudur. Herkes hata yapabilir ve bu da insan doğasının kaçınılmaz bir parçasıdır. Ancak önemli olan bu hataları kabul etmek ve affetmektir. Özellikle eşler arasında, karşılıklı olarak hataların affedilmesi ve geçmişteki olumsuz deneyimlere takılmadan ilerlemek, sağlıklı bir evlilik ilişkisinin temelini oluşturur. (Tarhan, 2010, s. 92)

Evliliklerde yaşanan tartışmalar ve çatışmalar kaçınılmazdır. Bu tartışmaların yönetimi ve sonuçları, evliliğin sağlamlığı açısından büyük önem taşır. Eşlerin, tartışmalar esnasında sağduyulu ve yapıcı bir tutum sergilemeleri, sorunların çözümüne daha etkili bir şekilde katkı sağlar. Öfke, kırgınlık veya suçlama gibi olumsuz duyguların hakim olduğu bir ortamda, sorunların çözümü daha da zorlaşırken; affetme ve anlayış gösterme gibi olumlu yaklaşımlar, ilişkinin iyileşmesine ve güçlenmesine yardımcı olur. (Bayraktar Karahan, 2019, s. 38).

Evlilikte hataların affedilmesi, aynı zamanda geçmişin gölgesinde yaşamamak anlamına da gelir. Eşlerin, birbirlerine karşı duydukları güven ve sevgiyi korumak için geçmişteki hataları sürekli olarak hatırlamak ve hatırlatmak yerine geleceğe odaklanmaları önemlidir. Bu durum ilişkinin büyümesine ve gelişmesine olanak tanırken, eski tartışmaların tekrarlanmasını önler.

Sonuç olarak, hataların affedilmesi ve geçmişin üzerinde durmamak, sağlıklı bir evlilik ilişkisinin temel unsurlarından biridir. Eşler arasındaki anlayış, sabır ve affetme, ilişkinin sürdürülebilirliği ve mutluluğu için hayati öneme sahiptir. Bu nedenle evlilik içerisinde karşılıklı olarak hataların affedilmesi ve geçmişin geride bırakılması, ilişkinin güçlenmesi ve ilerlemesi için kritik bir adımdır.

3.5. Eşler Arasında İstişare ve Karar Süreçleri

Evlilik birliğinin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için eşlerin karşılıklı tahakküm yerine uyum içerisinde olmaları esastır. Aile içi işbirliği ve ortak karar alma süreçleri, her iki tarafın düşüncelerini ve duygularını ifade edebilmesine olanak tanır, bu da ilişkideki denge ve eşitliğin pekişmesine katkıda bulunur. Tek taraflı alınan kararlar, eşler arasında güvensizlik ve anlaşmazlıklar yaratabilir. Dolayısıyla, eşler arasındaki güç dengesinin korunması ve her iki tarafın da birbirinin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hareket etmesi, evlilikte ortaya çıkabilecek çatışmaları azaltır ve iletişimi güçlendirir.

Evlilikte uyum ve karşılıklı anlayışın sağlanması, etkin ortak karar alma süreçleriyle mümkündür. Eşler, yaşamın her alanında birlikte hareket ederek evliliklerinin daha güçlü ve dayanıklı olmasını sağlarlar. Bu yaklaşım, sadece bireysel mutluluğu değil, aynı zamanda sağlıklı bir aile yapısının korunmasını da temin eder. Ortak karar alma süreçleri, aile içi demokrasi ve eşitlik ilkelerine dayalı olarak, her iki tarafın da söz hakkına sahip olduğu bir ortam yaratır. Bu da ilişkideki karşılıklı saygı ve güvenin artmasına yol açar.

Sonuç olarak, evlilikte uyum ve karşılıklı anlayışın sağlanması, etkin iletişim ve ortak karar alma süreçleriyle mümkündür. Bu süreçler, aile içi ilişkilerin güçlenmesine ve sağlıklı bir aile yapısının korunmasına katkıda bulunur. Eşler arasındaki işbirliği, sadece bireysel mutluluğu değil, aynı zamanda toplumsal refahı da destekler. Bu nedenle, evlilik birliğinin sürdürülebilirliği için eşler arasındaki uyum ve karşılıklı anlayışın önemi büyüktür.

4. İslam Hukuku Açısından Aile Kurumunun Bekasını Sağlayan Hukuki Kurallar

4.1. Nasihat, Sabır ve İyi Geçim

Ailede huzursuzluğun ortaya çıkması durumunda İslam hukuku, boşanma yoluna hemen gitmeden önce karı-koca arasında çözüm arayışına gidilmesini tavsiye eder. Bu süreçte öncelikle eşlerin birbirlerinin hak ve vazifelerini tekrar gözden geçirmeleri ve aile birliğini korumak için gayret göstermeleri gerekir. (Acar, 2000, s. 28; Cin, 1974, s. 177; Kahveci, 2019, s. 178) Kocanın, eşine karşı davranışı, ona tatlı dille nasihat etmek ve iyilik tavsiyesinde bulunmaktır.

İslam hukuku, aile içi geçimsizliğin kaynağını belirlemeye ve çözüm yolları üretmeye odaklanır. “...Eğer bir kadın kocasının uyumsuzluğundan veya ilgisizliğinden endişe duyarsa, aralarında anlaşmakta günah yoktur.” (Nisa, 4/28) Ayeti gereği geçimsizlik erkekten kaynaklanıyorsa, evlilik birliğini ve devamını sağlamak için kadının fedakarlık yapması beklenir. Bu durumda, kadın sabırlı bir tutum sergileyerek, kocasıyla iyi geçinmeye ve ona öğüt vermeye çalışmalıdır. Ancak, “...Geçimsizlik ve saldırganlıklarının devam edeceğinden kaygılandığınız kadınlara öğüt verin...” (Nisa, 4/34) ayeti gereği aile içi geçimsizlik kadından kaynaklanıyorsa, aile birlikteliğinin devamını sağlama görevi kocaya düşmektedir. Koca, sabırlı bir şekilde davranarak karısıyla iyi geçinmeye ve ona öğüt vermeye çabalamalıdır. Bu süreçte, kocanın samimi bir şekilde karısını uyarak yanlış davranışlardan vazgeçmesini sağlaması önemlidir. (Köse, 2017, s. 314; Zuhaylî, 2011, s. 269).

İslam hukuku, boşanmanın son çare olarak görülmesini ve evlilik birliğinin korunması için çaba sarf edilmesini vurgular. Bu çerçevede, aile içi huzursuzlukların çözümü için eşler arasında karşılıklı anlayış, sabır ve fedakarlık önemlidir. (Soysaldı, 1997, s. 72) Bu yaklaşım, evlilik birliğinin güçlenmesine ve ailenin devamının sağlanmasına katkı sağlar.

4.2. Kısa Süreli Fiili Ayrılık ve Sonuçları

Evlilikte ortaya çıkan anlaşmazlıkların çözümü için İslam hukuku, kadından kaynaklanan nüşuz (eşlerin birbirine karşı görevlerini yerine getirmemesi) durumunda kocanın karısına nasihat etmesini önerir. Bu, evlilikteki sorunları çözmek için ilk adımdır. Kuran'da “Allah'ın, (iki cinse) birbirinden farklı özellik

ve lütuflar bahşetmesi ve mallarından harcama yapmaları sebebiyle erkekler kadınların yöneticisi ve koruyucusudurlar. Sâliha kadınlar Allah'a itaatkârdır; Allah'ın korumasına uygun olarak, kimsenin görmediği durumlarda da kendilerini korurlar. (Evlilik hukukuna) baş kaldırmamasından endişe ettiğiniz kadınlara öğüt verin, onları yataklarda yalnız bırakın ve onları (hafifçe) dövün.” ayetiyle bu yönde nasihat edilir. Ancak, ayette de geçtiği üzere nasihatın etkili olmadığı durumlarda kadını yatakta yalnız bırakmak suretiyle de psikolojik bir müeyyide uygulanabilir. Bu müeyyide kadının geçimsizlik ve saldırganlığının devam etmesi durumunda, kocanın kaygılarını ifade etmek ve evlilik birliğini korumak amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Ancak bu psikolojik müeyyidenin derecesi önemlidir. Aşırıya kaçıldığında kadının duygusal veya psikolojik olarak zarar görmesine neden olabilir ve evlilik birliğini daha da zedeleyebilir. Bu nedenle İslam hukukunda belirli bir denge ve adil bir uygulama esastır. (Zemaşşerî, 1407, s. 506; Kahveci, 2019, s. 178; Şîrâzî, t.y., s. 186).

Önerilen müeyyide, kocanın karısına cinsel ilgi göstermemesi veya ayrı yataklarda yatma gibi davranışlarla belirtilir. Bu tür bir müeyyide uygulandığında, evlilik birliğindeki anlaşmazlıkların çözümü için bir ara verme süreci başlatılır. Eşler, bu süre zarfında birbirlerinden fiziksel olarak ayrılarak, duygusal ve psikolojik olarak dinlenme ve değerlendirme fırsatı bulurlar. Bu ayrılık dönemi, eşlerin birbirlerinin değerlerini ve evlilik birliğindeki güzellikleri daha net bir şekilde görmelerini sağlar. Sorunların nedenleri ve çözüm yolları daha net bir şekilde anlaşılabilir. Kendi duygularını ve ihtiyaçlarını daha iyi anlama fırsatı bulurken, aynı zamanda eşinin meselelere yaklaşımını da değerlendirme imkanına sahip olur.

Bu süreç aynı zamanda eşler arasındaki iletişimi güçlendirir. Zaman zaman birbirlerine ihtiyaç duyduklarında, duygusal olarak daha olgun ve sağlıklı bir şekilde iletişim kurabilirler. Anlaşmazlıkları çözme konusunda daha yapıcı bir yaklaşım geliştirirler ve birbirlerine olan güvenlerini yeniden inşa ederler. Ayrıca bu süreç eşler arasındaki bağları güçlendirir. Zorluklarla dolu bir ayrılık dönemini başarıyla atlattıklarında, eşler birbirlerine olan bağlarının ne kadar güçlü olduğunu anlarlar. Bu deneyim evliliklerini daha sağlam temellere oturtmalarına yardımcı olur.

Sonuç olarak, evlilik birliğindeki anlaşmazlıkların çözümünde önerilen ayrılık süreci, eşlerin birbirlerinin değerlerini anlamalarını, iletişimlerini güçlendirmelerini ve bağlarını daha da güçlendirmelerini sağlayabilir. Bu süreç,

evlilik birliğinin dengesini yeniden sağlamak ve çiftlerin birbirlerine olan bağlarını güçlendirmek için önemli bir adım olur.

4.3. Tedip

İslam, ailenin kurulmasını ve sağlıklı nesillerin yetiştirilmesini insanlardan ister. Aile hayatının temelini oluşturan karı-koca ilişkisi hukuki ve ahlaki kurallara dayanır ve her iki cinsin bu kurallara uyması gerekir, uyulmadığı takdirde aralarında hak ve adaleti sağlamak üzere bazı müeyyidelerin uygulanacağı ayetlerde bildirilmiştir. Nitekim böyle yanlış bir davranış içine giren erkek hakkında, “Eğer bir kadın kocasının, kendisine kötü davranmasından yahut yüz çevirmesinden endişe ederse, uzlaşarak aralarını düzeltmelerinde ikisine de bir günah yoktur.” (Nisâ, 4/128) buyurulmuş; kadının da bu şekilde davranışta bulunmasını ise, “(Evlilik yükümlülüklerini reddederek) başkaldırdıklarını gördüğünüz kadınlara öğüt verin, onları yataklarında yalnız bırakın. (Bunlar fayda vermez de mecbur kalırsanız) onları (hafifçe) dövün.” (Nisâ, 4/34) ayetiyle uyarılmıştır. Dolayısıyla bu ayetlerde evlilik hayatında aile hukukuna uymayan hareketleri hem erkeğin hem de kadının yapabileceği vurgulanmıştır. (İbn Âşûr, 1984, c. V/43; Günay, 2007a, s. 303) Genel olarak nüşûz, kadın veya erkeğin aile hukuku içerisinde görevlerini yerine getirmemesi ve bu kurumun saygınlığına karşı bir başkaldırı olarak aleni ve çekinmeden iffetsizlik ve sadakatsizlikte bulunulmasıdır. Bu da aile birliğinin yapısına büyük bir zarar vermekte ve bu defa ayetin hükümleri devreye girmektedir. (Erdal, 2001, ss. 50-51; Soysaldı, 1997, s. 75) Ayetin bu hükmüne rağmen kadının nüşûzda bulunması durumunda dövülmesine tarihselci yaklaşımda bulunanlar da olmuş ve konuyu bu perspektifte değerlendirmişlerdir. Nitekim Ömer Özsoy da bu kavramın yanlış anlaşıldığını ifade ederek bu düşüncelerin “çağdaş Kur’an üretimine” neden olduklarını savunarak dövmenin Kur’an ile temellendirilmesinin mümkün olamayacağını ifade etmiştir. (Özsoy, 2002, ss. 115-124).

Aile hayatı içerisinde kadın “saliha ve nâşize” diye iki farklı şekilde nitelendirilmiştir. Öncelikle saliha kadın, aile hayatının kendisine yüklediği sorumlulukları hakkıyla yerine getiren, iffetini ve hayasını koruyan ve çevresine örneklik teşkil edendir. (Karaman vd., 2006, c. II/59-60; Günay, 2007a, s. 303) Diğer taraftan aile hukukunu yok sayarak hareket eden nâşize kadının bu tavırlarına karşı nasıl hareket edilmesi hakkında yöntemin esası ne olması gerektiğine bakacak olursak az önceki ayette (Nisâ, 4/34) “nasihat, yalnız

bırakma, dövme” diye üç tür tedip şeklinden bahsedilmiştir. Bu tedip türlerinden üzerinde en çok tartışılan kadının dövülmesi hususu olup bu konuda delil olarak sunulan zikrettiğimiz ayet (Nisâ, 4/34) ve ilgili hadisler olduğu görülecektir. Ancak Kur’an Yolu Tefsiri müellifleri, kadını dövme ile ilgili hadislere göre aksini emreden hadislerin daha sahih ve sağlam olduğunu vurgulayarak şu açıklama da bulunmuşlardır:

“Bize göre bu ayette, (Nisâ, 4/34) kadının aile hukukunu çiğnemesi halinde bir ıslah tedbiri olarak başvurulabilecek belli başlı yolların insanlığın tecrübeleri ve özellikle içinde yaşanılan topluluğun örf ve âdeti dikkate alınarak zikredilirken “kocanın karısını dövmesi” eylemine de yer verilmiş olmakla beraber, bu uygulama Hz. Peygamber tarafından toplum ıslah edilerek, insanın ve özellikle zevcenin dövülemeyeceği ifade ve telkin edilerek kötülenmiş, “iyi bir kocanın karısını dövmeyeceği” kaidesi bu yakışıksız davranışın önüne bir set olarak konmuştur. Burada sünnet (Resûlullah’ın sözleri ve uygulaması) âyeti neshetmemiş, yerelliğini ve kültürel bağlamını açıklamıştır.” (Karaman vd., 2006, c. II/59-61)

Son dönem müfessir ve fakihlerinden olan İbn Âşûr da konuya daha farklı yaklaşmış ve bir kısım alimin bu konudaki görüşlerini sunduktan sonra bu görüşler üzerinde açıklamalarda bulunmuş sonra ayette geçtiği üzere nasihat etme ve yalnız bırakma konusunda kocanın yetkili olduğunu, kadını dövmede ise kısmî bir yetkisinin bulunduğunu genel olarak bu konuda esas yetkilinin devlet başkanı ve hakimler olduğunu belirtmiş ve kocanın karısını haddi aşmadan ve ona zarar vermeden dövmesinin caiz olacağını, bu durumun aksi vaki olup da koca haddi aşarsa devlet başkanının kocanın dövme yetkisini kaldırabileceği görüşünü benimsemiştir. (İbn Âşûr, 1984, c. V/43-44) Bu konu hakkında başka bir görüşe göre, nüşûz hareketlerinde bulunan bir kadına nasihat edilir, ancak bunun fayda vermediği durumda ise dövme söz konusu olabilir ki bu da en son çare olarak yeteri derecede olması ve haddi aşan bir seviyede olmaması koşuluyla öngörülebilir. Nitekim Hz. Peygamber’in kadınları dövenleri birçok defa uyardığı bilinen bir gerçektir. Bunun için aile kurumunu sarsan ciddi bir gerekçeye dayanmaksızın kadını dövmek kul hakkına girmektir. (Aktan, 2002, s. 9; Erdal, 2001, ss. 50-51) Dolayısıyla İslam hukukuna göre Müslümanlar Allah’ın emirlerini anlama konusunda zihni yapılarını geliştirmeli ve bilmelidir ki İslam dini emirlerde erkek ve kadını adil tutmuş, kadını dışlayan bir hitapta bulunmamışlardır. Hz. Peygamber, her zaman kadınların hakkını gözetmiş ve

kendisinin de ailesine en iyi davranan kişi olduğunu belirtmiştir. Bütünüyle kadına bu verilen haklar esasında erkeğin lehine bir durum olduğunu ve aile hukuku içerisinde eşlerin birbirinin hakkını koruyan iki aile bireyi olduklarını unutmamalıdır.(Uludağ, 2013, ss. 175-178).

4.4. Aile İçi Huzursuzlukta Hakeme Başvurulması

Aile içerisinde tek taraflı olarak düzenin bozulmasıyla gerçekleşen nüşûz durumunda aile birliğini yeniden tesis etmek mümkün iken, ailede her iki tarafın da hak ihlali bulunması ve şiddetli geçimsizlik halinin vuku bulması ile aile birliğinin bozulması söz konusu olur ki, bu da “şikak” kavramını ortaya çıkarır. Bu durumda yapılması gereken tarafların hakeme başvurmalarıdır. Nitekim ayette, “Eğer karı-kocanın arasının açılmasından endişe ederseniz, erkeğin ailesinden bir hakem, kadının ailesinden bir hakem gönderin.” (Nisâ, 4/35) buyurularak bu konu vurgulanmıştır. Ancak hakemi tayin etme meselesi tartışmalı olup hakemi tayin edecek merciin devletin yetkili kurumu olduğunu kabul edenler ile tam aksi görüşte olup ailelerin veya karı-kocanın kendisi tayin ederler şeklinde görüş beyan edenler vardır.(Karaman vd., 2006, c. II/61).

Aile birliğini bozan ve evliliğin devamını tehlikeye atan durumlarda yapılması gerekeni Kur’an haber vererek hakem heyetine başvurulmasını ister. Aile bireylerinin evliliği devam ettirme konusunda yetersiz kalmaları, akli selim üzere hareket etmeyerek duygularını ön plana çıkarmaları ve aile içindeki küçük sorunlara karşı çözüm üretememe gibi problemlerin üstesinden gelememelerinden dolayı, bu defa ailede söz sahibi kimseler aile içindeki sorunları gidermeye yönelik çalışmalara başlarlar. Bu kimseler hakem olarak adlandırılmış ve bunların aile içerisinde olması da karı-kocanın bir araya gelmesinde daha etkili olacağı vurgulanmıştır. Böylece eşlerin kendi aralarında var olan ve bazen aile sırrı olarak adlandırılan olayları mahkemenin huzurunda ve herkesin arasında anlatma yerine, ailede söz sahibi kimselere anlatılarak sorunlar çözüme kavuşturulur. Bu şekilde çözüme ulaşılması daha kolay ve etkili olacaktır ki, Kur’an’ın bizden istediği de budur. Bu nedenledir ki, “hakemlik müessesesi” ilk olarak Hukûk-ı Aile Kararnamesinde yerini almıştır. Eşlerden birinin mahkemeye başvurusu neticesinde uygun görülmesi halinde aile meclisinin kurulmasına hükmedilmiştir.(Aktan, 2002, ss. 11-12; Erdoğan, 2017, ss. 46-48).

Mahkeme öncelikle her iki tarafın kabul edebilecekleri ve sözü dinlenen uygun bir kişiyi hakem olarak belirler. Hakemlerin buradaki görevi önemli olup aile birliğini sağlamak ve aile içindeki sorunları gidererek aileyi kurtarmaktır. Zaten ayetin gereği hakemler bunu gerçekleştiremediği takdirde, yani aile birliğinin yeniden tesisi mümkün olamadığı zaman hakem Maliki mezhebinin görüşüyle amel ederek (İbn Kudâme, 1417, c. X/264) boşamayı gerçekleştirir. (Günay, 2007a, s. 304; Erdoğan, 2017, ss. 49-50).

4.5. Nafaka Sorumluluğunun Yerine Getirilmesi

İslam hukukuna göre evlilik akdinden dolayı nafaka vermek nikah akdiyle beraber terettüp eder. Bu konuda (Bakara, 2/233; Nisâ, 4/34; Talâk, 65/6) ayetleri ile hadislerden birçok delili fakihler zikretmişlerdir. Nitekim Hz. Peygamber'e gelen Ebû Süfyân'ın karısı Hind, kocasının cimriliğinden bahsederek malından harcama yapabilmesi hakkında sorunca Hz. Peygamberde de örfe göre kendisine ve çocuğuna yeterli miktarda harcama yapabileceğini söylemesi (Ebû Dâvûd, Büyû', 79) konu hakkında en bariz örnektir. Dolayısıyla kadın, bütün işlerini kocasının isteklerine göre ayarladığından onun malından hayatını devam ettirmek için ihtiyacını karşılayacak olan yiyecek, giyecek, mesken ve bunlara tabi olan şeyleri hak eder. (Serahsî, t.y., c. V/180-181).

Evlilik hayatında kadının nafaka talebinde bulunabilmesi için öncelikle evliliğin sahil bir şekilde akitle gerçekleşmiş olması gereklidir. Koca, karısından cinsel yönden yararlanma hakkına sahip olmalı, kadın kocanın belirlediği yerde ikamet etmeli ve kocasının haklarını yerine getirmekten kaçınmamalıdır. Bu şartlar sağlandığında, kadın nafaka talebinde bulunabilir. Bu kriterler, İslam hukuku açısından kadının nafaka hakkını değerlendirirken temel alınan önemli unsurlardır. (Serahsî, t.y., c. V/186-187; Abdülhamîd, 2017, ss. 205-209).

Kocanın, nafaka hakkını yerine getirmemesi veya eksik ödemesi halinde kadın bu hakkını talep etmek için mahkemeye başvurarak hakkını isteyebilir. Bu durumda hakim, taraflar hakkında nafaka miktarını tayin etme yetkisini kullanır. Buna rağmen halen koca nafakayı ödememekte direktirse hakim tarafları boşamaya karar verebilir. Ancak kocanın nafaka vermeye gücü yetmediği durumda ise fakihler farklı görüş beyan etmişler ve Hanefiler, hakim bu halde boşama yetkisi yok derken; diğer fakihler kadının hakime başvurarak boşanma talebinde bulunabileceğini söylerler. (Abdülhamîd, 2017, ss. 320-325; Komisyon, 2006, c. II/234-235; Erbay, 2006, ss. 282-283).

4.6. Cinsel İhtiyaçların Karşılanması Sorumluluğu

Allah insanı erkek ve kadın olarak iki farklı cinsten yaratmış (Hucurat,49/13) ve insan neslinin devamını iki farklı cinsin meşru ölçülerdeki cinsel ilişkilerine bağlamıştır. İslam hukukuna göre, Allah insanlara yeme-içme, barınma gibi temel ihtiyaçlarının yanı sıra cinsel ihtiyaçlarını da vermiştir. Bu fitri ihtiyaçların meşru yollarla karşılanabilmesi için nikah yapılması zorunludur. Nikah, sadece bir sözleşme yapmak anlamını değil, aynı zamanda cinsel birlikteliği de içerir. Bundan dolayı Hanefiler'e göre evlilik, cinsel faydalanma hakkını ifade eden bir sözleşmedir.(Atar, 2007, ss. 112-113) Bu perspektif, evliliğin sadece sosyal bir birliktelik değil, aynı zamanda tarafların cinsel ihtiyaçlarının helal bir şekilde karşılanmasını sağlayan bir kurum olarak görülmesi gerektiğini vurgular. Evlilik birliğinin meşru olarak kabul edilmesinin temelinde yatan önemli gerçeklerden biri, cinsel ihtiyaçların karşılıklı olarak meşru bir zeminde giderilmesidir. Eşlerin fizyolojik ihtiyaçları bulunmaktadır ve bu ihtiyaçların karşılanması ancak meşru yollarla gerçekleşmelidir. İslam dini, fitri olan cinsel ilişkiyi, karı-kocanın karşılıklı haklarından biri olarak kabul eder. Bu nedenle taraflardan her biri bu sorumluluğu yerine getirmekle yükümlüdür.(Demircan, 2018, s. 116; Yaman, 2021, ss. 120-122) Nitekim Kur'an'da, karı-kocanın psikolojik ve biyolojik ihtiyaçlarını tatmin edip huzura kavuşabilmeleri için birbirlerine muhtaç oldukları, bir elbise metaforuyla beyan edilmiştir: "Onlar sizin için birer elbise, siz de onlar için birer elbisesiniz" (Bakara 2/187).

Bu metafor, eşlerin birbirlerine olan gereksinimlerini ve birbirlerini tamamlama işlevlerini vurgular. Evli çiftlerin fitrattan gelen bu ihtiyaçları meşru bir şekilde gidermeleri, mutlu bir evliliğin sağlanması açısından büyük önem taşır. Cinsel ihtiyaçların karşılanması tabii bir gereklilik olduğundan, bu konuda kadın ve erkek arasında bir fark yoktur. Daha önce zikredilen (Rûm 30/21) ayetin genel ifadesinden ve mantıki bir kıyastan yola çıkılarak, ciddi bir sebep olmaksızın erkeğin de kadının ihtiyaçlarına cevap vermemesi durumunda, benzer bir şekilde kınanmayı hak edeceği rahatlıkla söylenebilir. Nitekim, cinsel ihtiyaçların karşılanması her iki taraf için de nikâhtan doğan bir haktır ve bu hakkın kullanılmasının sorumsuzca engellenmesi doğru değildir. Evlilik birliğinde cinsel ihtiyaçların göz ardı edilmesi ve bu sorumluluğun yerine getirilmemesi sonucunda, evlilik birliğinin bozulma durumu söz konusu olabilir. Kadın ve erkek, bu ihtiyaçlar karşılanmadığı takdirde, meşru olmayan ve gayri

ahlaki yollara başvurarak bu ihtiyaçları gidermeye yönelebilirler. Bu da aile birliğinin bozulmasına sebep olacaktır.(Köse, 2017, s. 292).

Sonuç olarak, evlilikte cinsel ihtiyaçların karşılanması, sadece bireysel tatmin değil, aynı zamanda evlilik birliğinin sürdürülebilirliği açısından da kritik bir öneme sahiptir. Bu ihtiyaçların karşılanmaması, eşler arasında huzursuzluk yaratabilir ve evlilik birliğini tehlikeye atabilir. Dolayısıyla eşlerin birbirlerinin cinsel ihtiyaçlarını dikkate alarak bu sorumluluğu yerine getirmeleri, sağlıklı ve mutlu bir evlilik için vazgeçilmezdir. İslam hukuku, bu bağlamda karı-kocanın karşılıklı haklarını ve sorumluluklarını titizlikle düzenleyerek, evlilik birliğinin korunmasını amaçlamaktadır.

4.7. Çarelerin Tükenmesi: (Sünni) Talak

Nikâh akdi, ölünceye kadar birlikte yaşamak niyetiyle gerçekleştirilmesine rağmen, zaman zaman aile içerisinde anlaşmazlıklar meydana gelebilir. Her evlilikte karşılaşılabilen bu tür belirtiler ortaya çıktığında, uygun önlemler alınarak geçimsizlikler aile birliğinin dağılmasına sebep olmadan çözülebilir. Kuran'da belirtildiği gibi, “...Onlarla (eşlerinize) iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmadıysanız, olabilir ki, siz bir şeyden hoşlanmazsınız da Allah onda pek çok hayır yaratmış olur” (Nisa, 4/19).

Ey Peygamber! Kadınları boşayacağınızda, onları, iddetlerini gözeterek boşayın ve iddeti sayın; Rabbiniz olan Allah'tan sakının; onları, apaçık bir hayasızlık yapmaları hali bir yana evlerinden çıkarmayın, onlar da çıkmasınlar. Bunlar, Allah'ın sınırlarıdır. Allah'ın sınırlarını kim aşarsa, şüphesiz, kendine yazık etmiş olur. Bilmezsin, olur ki, Allah bunun ardından bir hal meydana getirir (Talak, 65/1).

Bu ayetlerin de vurguladığı gibi, anlaşmazlıkların sağduyulu yaklaşımlarla çözülmesi gerekmektedir. Bu durum, huzursuzluğun aşırı boyutlara ulaşmasını engellemek ve evlilik birliğinin sonlandırılmasını engellemek adına önemlidir. Sorunların çözümü için zamanın tanınması ve Allah'ın bir çıkış yolu yaratmasına olan inançla, çiftler arasındaki ilişkilerde hoşgörü ve anlayış temelinde hareket edilmelidir.(Günay, 2007, ss. 303-304; Zemaşşerî, 1407, s. 505) Örnek olarak, eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların, iletişim yoluyla açık bir şekilde ifade edilmesi ve karşılıklı olarak saygılı bir şekilde dinlenmesi, sorunların çözümünde etkili bir yol olabilir. Ayrıca, birlikte yapılan etkinlikler veya ortak ilgi alanlarına

yönelme gibi aktiviteler de ilişkileri güçlendirebilir ve anlaşmazlıkların üstesinden gelmeye yardımcı olabilir.

Nisa Suresi 34. ve 35. ayetlerinde yer alan tedbirler ve hukuki kurallar amacına ulaşamaz ve eşlerin aralarını düzelterek aileyi saadete kavuşturmakta başarılı olamazsa, evliliğin devam etmesi imkansız hale geldiği zaman son çare olarak boşanma yoluna gidilmelidir. Evlilik birliğinin devam etmemesi gerektiği hususunda ihtiyaç ve zaruret görüldüğü zamanlarda son çare olarak boşanma, İslam hukukunda kabul edilmiştir.(Karaman, 1991, s. 296; Soysaldı, 1997,ss.72-73) İslam hukuku, aile birliğinin hakemlerin de düzeltmeyeceği kadar problemli hale gelen evliliğin bu aşamaya gelmeden bitirilmesini istemez. İslam hukuku, evliliğin düzelemez hale geldiği, müşterek hayatın devamına yönelik hiçbir menfaatin kalmaması halinde, eşlerin birbirine zarar vermeden ve daha çok incitmeden, önlerindeki engelleri kaldırarak kendileri için ıstırap haline dönüşen bu durumdan kurtulmalarını sağlamayı ve böylece toplum ve birey çıkarlarını korumayı amaçlamaktadır. (Ebu's-Su'ûd, t.y., s. 158; Kahveci, 2019, s. 182).

Sonuç olarak, bir noktadan sonra evlilik birliğinin bitirilmesi hem eşler hem de toplum açısından daha sağlıklı sonuçlar doğuracaktır. Kur'an-ı Kerim'de bu husus şöyle dile getirilmiştir: “Eğer (karı-koca) ayrılırlarsa Allah, bol lütuf ve nimetiyle onların her birini zengin kılar (başkalarına muhtaç bırakmaz). Allah'ın lütfu geniş, hikmeti büyüktür.” (Nisa 4/130).

İslam hukuku, eşlerin iyi düşünüp doğru bir karar verebilmeleri için sünnete uygun bir tarzda boşanmalarını tavsiye etmektedir. Boşanmadan sonra pişmanlık duymamak, acı çekmemek ve daha sonra birbirlerine dönme imkanının olması için, boşanmanın sünnet üzere yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Konumuz gereği, sünni talakın nasıl gerçekleştirilmesi gerektiğini de ifade etmek yerinde olacaktır. Kur'an-ı Kerim'in genel prensipleri ve boşamayla ilgili ayetlerdeki temel anlam ile sünnete uygun talaka, İslam hukukunda sünni talak denilmiştir.(Zuhaylî, 2011, s. 337).

Kur'an'da talakın nasıl yapılması gerektiği şöyle ifade edilmiştir: “Ey Peygamber! Kadınlarınızı boşayacağınız zaman onları iddetlerini gözeterek boşayın ve iddetini de sayın. Rabbiniz Allah'tan korkun...” (Talak 65/1) Bu ayet, boşanmanın İslam'ın öğretilerine uygun olabilmesi için belirli bir koşulu olduğunu vurgular.

Bu koşul, boşanmanın gerçekleştiği dönemde kadının adet görmüyor olması ve son adetinden itibaren cinsel ilişkiye girmemiş olmasıdır. Bu boşanmanın İslam hukukuna uygun bir şekilde gerçekleşmesi için önemli bir şart olarak belirtilmiştir. Bu koşulun karşılanması, boşanmanın dini öğretilere uygun olarak değerlendirilmesine katkı sağlar ve boşanmanın meşru bir şekilde gerçekleştiğini doğrular.(Kudûrî, 1418/1997, s. 154; Şâfiî, 1410/1990, s. 275).

Sünnî talak, boşanma niyeti bulunan eşlerin iyice düşünmelerini sağlayarak, geçici duygu, öfke ve düşüncelerin etkisi altında boşanmalarını engellemeyi amaçlar. Bu yöntem, evlilik birliğinin sürdürülmesini ve ailenin dağılmasını önlemeye yönelik bir tedbir olarak öne çıkar. Sünnî talakın amacı, eşlerin boşanma kararını vermeden önce durumun tüm yönlerini dikkatlice değerlendirmelerini sağlamaktır. Bu süreç, eşlerin aceleyle karar vermesini engeller ve sonradan pişmanlık duyabilecekleri kararları vermekten kaçınmalarını hedefler. Ayrıca, bu süre zarfında eşler arasında arabuluculuk yapılabilir veya danışmanlık alınabilir, böylece sorunların çözümü için alternatif yollar aranabilir.

Sünnî talakın uzun sürece yayılması, eşler arasındaki anlaşmazlıkların çözümü için zaman tanır. Bu süreçte, eşler birbirlerinin duygularını anlama ve ilişkilerini yeniden değerlendirme fırsatı bulurlar. Ayrıca, çocukların etkilenmesi ve aile birliğinin korunması gibi faktörler de göz önünde bulundurulur. Böylece İslam hukuku, boşanmanın son çare olarak görülmesini ve sünnî talak şeklinde gerçekleştirilmesini önerir. Bu yöntem, eşlerin boşanma kararını iyice düşünmelerini sağlar ve ailenin dağılmasını önlemeye yönelik bir tedbir olarak önemli bir rol oynar.

Sonuç

Aile toplumun temel yapı taşı olarak kabul edilmiş, evlilik yoluyla kurulduktan sonra karı-kocaya çeşitli hak ve görevler yüklemiştir. Bu hak ve sorumlulukların yerine getirilmesiyle de ailenin devamlılığı sağlamış ve toplumun geleceği olan yeni nesillerin yetişmesine katkıda bulunmuştur. İslam hukuku da aile kurumunun bekasını sağlamak için etik ve hukuki kuralları bir araya getirerek kapsamlı bir yaklaşım sunmuştur.

Eşler arasındaki anlaşmazlıkların çözümü için İslam hukuku, öncelikle aile içinde mahremiyeti koruyarak karşılıklı diyalog, fedakarlık ve nasihatte bulunmayı

teşvik eder. Ancak, bu yöntemlerin yetersiz kalması durumunda, erkeğe kadını yatakta yalnız bırakma ve (hafifçe) dövme gibi çözüm önerileri sunar. Bununla birlikte her iki tarafın da hakemlere başvurarak sorunlarını çözmelerini tavsiye eder ve boşanmayı ise asla ilk çare olarak görülmemesi gerektiğini ifade eder.

Eşler arasında çıkan anlaşmazlıkların çözüme kavuşturulabilmesi için uzun bir süreye ihtiyaç olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Önerilen her yöntemin belirli bir süreye ihtiyacı olduğu düşünüldüğünde, taraflara sağlıklı düşünme imkanı tanınmalıdır. Uzun süren çözüm arayışlarına rağmen sorunların çözülmemesi durumunda, eşlerin güzellikle ayrılması teşvik edilmelidir.

İslam hukuku, boşanmayı son çare olarak görmekte ve bu sürecin sünnî talak adı verilen kurallı bir şekilde gerçekleştirilmesini tavsiye etmektedir. Aile kurumunun bekasının sağlanması, devletin ve toplumun huzurlu ve güçlü olmasını sağlar. Bu nedenle ailenin sürekliliği devletin ve toplumun sürekliliğini ifade eder ailenin çöküşü ise toplumun çöküşüne yol açar.

Sonuç olarak, sağlıklı ailelerin oluşturulması ve korunması, toplumsal istikrar ve huzurun sağlanması açısından son derece önemlidir. İslam hukuku, aile kurumunun devamlılığını sağlamak için etik ve hukuki kuralları birleştirerek toplumsal yapıyı güçlendirmeyi ve toplumun sürdürülebilirliğini hedefler. Dolayısıyla, aile içi sorunların adil biçimde çözülmesi ve ailenin güçlendirilmesi, sağlam bir toplumun inşası için kritik bir adımdır.

Kaynakça | References

- Abdülhamîd, M. M. (2017). El-Ahvâlû's-Şahsiyye fi's-Şerîati'l-İslâmiyye (1. Baskı). Yasin Yayınevi.
- Acar, H. İ. (2000). İslam Hukukunda Evliliğin Sona Ermesi. Kültür Eğitim Vakfı Yayınevi.
- Acar, H. İ. (2019). Kur'an ve Sünnet Bağlamında Ailede Sadakat ve Güven. İçinde H. Marti (Ed.), Peygamberimizin Sünnetinde Aile (2. Baskı). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Aktan, H. (2002). Kur'an'a Göre Boşanma Prosedürü. Dinî Araştırmalar, V(14), 5-16.
- Atar, F. (2007). Nikâh. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (C. 33, ss. 112-117). TDV Yayınları.
- Aydın, M. A. (1989). Aile. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi: C. II (ss. 196-200). TDV Yayınları.
- Aydın, M. A. (2001). Türk Hukuk Tarihi (4. Baskı). Beta Basım.
- Bayraktar Karahan, F. (2019). İslam'da Aile (2.Bakı). Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Buladı, K. (2013). İslam Işığında Ailede Huzurlu Yaşam. Hayat Yayınları.
- Cin, H. (1974). İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Çağrııcı, M. (2000). İffet. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (C. 21, ss. 506-507). TDV Yayınları.
- Dağcı, Ş. (2000). İhsan. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (C. 21, ss. 546-548). TDV Yayınları.
- Demircan, A. R. (2018). İslam'a Göre Cinsel Hayat. Beyan Yayınları.
- Ebû Dâvûd, S. b. el-E. b. İ. es-S. el-E. (ö. 275/889). (2012). Sünen-i Ebî Dâvûd. Müessesetü'r-Risâle.
- Ebû Zehra, M. (1377). El-Ahvâlû's-Şahsiyye (3. Baskı). Dâru'l-Fikr el-Arabî.

- Ebu'l-A'lâ Mevdudî. (2013). İslam'da Aile Hukuku (Karı-Koca Hakları) (Memiş Tekin, Çev.; 4.Baskı). Kitap Dünyası Yayınları.
- Ebu's-Su'ûd, M. b. M. b. M. el-İmâdî. (t.y.). İrşâdu'l-Âkîlî's-Selîm ilâ Mezâyâ'l-Kitâbi'l-Kerîm (1-15). y.y.
- el-Mevsilî, A. b. M. b. M. (ö. 683/1284). (2012). El-İhtiyâr li-Ta'lîlî'l-Muhtâr (5. Baskı, 1-I-V). Çağrı Yayınları.
- El-Behiy, M. (1998). İnanç ve Amelde Kur'anî Kavramlar (A. Turğut, Çev.). Yöneliş Yayınları.
- Erbay, C. (2006). Nafaka. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi: C. XXXII (ss. 282-285). TDV Yayınları.
- Erdal, M. (2001). Kur'an'da "Nüşûz" Kavramı. Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, III(2), 37-51.
- Erdoğan, S. (2017). İslam Aile Hukukunda Şiddetli Geçimsizlik (Şikâk) Durumunda Hakem Tayini ve Tayin Edilen Hakemlerin Yetkileri. Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1(2), 45-57.
- es-Serahsî, E. B. Ş.-E. M. b. E. S. A. (ö. 483/1090 [?]). (t.y.). El-Mebsût (1-I-XXX). Dârü'l-Ma'rife.
- eş-Şirbînî, Ş. M. b. A. el-H. (ö. 977/1570). (1415). Muğni'l-Muhtâc ilâ Ma'rifeti Me'ânî Elfâzî'l-Minhâc (1. Baskı, 1-VI). Dârü'l-Kütüb'il-İlmiyye.
- Günay, H. M. (2007a). Nüşûz. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi: C. XXXIII (ss. 303-304). TDV Yayınları.
- Günay, H. M. (2007b). Nüşûz. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (C. 33, ss. 303-304). TDV Yayınları.
- Hatipoğlu, H. (1999). İslam'a Göre Nikah ve Muta (1. bs). Ta-ha Yayıncılık.
- İbn Âşûr, M. T. (1984). Et-Tahrîr ve't-Tenvîr (1-XXX). ed-Dâru't-Tûnisiyye.
- İbn Kudâme, M. A. b. A. b. M. (ö. 620/1223). (1417). El-Muğnî (3. Baskı, 1-XV). Dâru Âlemi'l-Kütüb.
- İbn Mâce, E. A. M. b. Y. el-K. (ö. 273/887). (t.y.). Es-Sünen (1-I-II). Dâru İhyâi'l-Kütübî'l-Arabiyye.
- Kahveci, N. (2019). İslam Aile Hukuku (3. baskı). hikmetevi yayınları.

- Karaman, H. (1991). Mukayeseli İslam Hukuku: C. 1.cilt (Namık Ayhan, Ed.; 3. bs). Nesil Yayınları.
- Karaman, H. (2015). Aile İlmihali (7.baskı). Timaş Yayınları.
- Karaman, H., Çağrııcı, M., Dönmez, İ. K., & Gümüş, S. (2006). Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir (2. Baskı, 1-I-V). D.İ.B. Yayınları.
- Komisyon. (2006). İlmihal (1-I-II). Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Köse, S. (2017). Genetiğiyle Oynanmış Kavramlar ve Aile Medeniyetinin Sonu (7. Baskı). Mehîr Vakfı Yayınları.
- Ḳudûrî, E.-Ḥuseyn A. b. E. B. M. b. A. el-Ḳudûrî. (1418/1997). Muḥtaşaru'l-Ḳudûrî fî'l fıkhi'l-Ḥanefî. Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- Kütükoğlu, E. (2019). Sosyal Medyadaki Mahremiyet Algısının Belirlenmesi: X,Y ve Z Kuşakları Üzerinde Bir Araştırma [Doktora Tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Özsoy, Ö. (2002). Çağdaş Kur'an(lar) Üretimi Üzerine -'Karı Dövme' Olgusu Bağlamında 4. Nisâ', 34 Örneği-. İslâmiyat, V(1), 111-124.
- Soysaldı, H. M. (1997). Kur'an ve Sünnet Işığında Evlenme ve Boşanma. Çağ Ofset Matbacılık.
- Şâfiî, E. 'Abdillâh M. b. İ. b. 'Abbâs eş-. (1410/1990). El-Umm (1-8). Dâru'l-Ma'rife.
- Şîrâzî, E. İ. İ. b. 'Alî eş-. (t.y.). El-Muhezzeb fî Fıkhi'l-İmâm eş-Şâfi'î (1-3). Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- Tarhan, N. (2010). Son Sığınak Aile. Nesil Yayınları.
- Topbaş, O. N. (2016). Dünyadaki Cennet Huzurlu Aile Yuvası. Erkam Yayınları.
- Uludağ, S. (2013). İslâm'da Emir ve Yasakların Hikmeti (13. Baskı). TDV Yayınları.
- Yaman, A. (1999). İslâm Aile Hukuku. Marifet Yayınları.
- Yaman, A. (2021). Ahlak ve Hukuk Ekseninde Aile Hayatımız (3. Baskı). Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Zemaḥşerî, E.-Ḳâsım M. b. 'Amr ez-. (1407). El-Keşşâf 'an Ḥaḳâîḳı Ğavâmiḍi't-Tenzîl (1-4). Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî.

Zuhaylî, V. (2011). El-Fıkhü'l-İslâmî ve Edilletuhu- İslâm Fıkhı Ansiklopedisi. (Ahmet Efe, Beşir Eryarsoy, Fehmi Ulus, Abdürrahim Ural, Yunus Vehbi Yavuz, & Nurettin Yıldız, Çev.; C. 9). Risale Yayınları.